Utlåtande ReUU 2/2017 rd– RP 47/2017 rd

Revisionsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om kundens valfrihet inom social- och hälsovården samt ändring av 2 § i lagen om statens revisionsverk

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om kundens valfrihet inom social- och hälsovården samt ändring av 2 § i lagen om statens revisionsverk (RP 47/2017 rd): Ärendet har remitterats till revisionsutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- understatssekreterare Tuomas Pöysti, social- och hälsovårdsministeriet
- direktör Minna Saario, social- och hälsovårdsministeriet
- utrikeshandels- och utvecklingsminister Kai Mykkänen, utrikesministeriet
- enhetschef Jukka Pesola, utrikesministeriet
- handelssekreterare Kristiina Kauppinen, utrikesministeriet
- specialsakkunnig Juuso Oilinki, justitieministeriet
- avdelningschef, överdirektör Terhi Järvikare, finansministeriet
- budgetråd Niko Ijäs, finansministeriet
- lagstiftningsråd Paula Kirppu, finansministeriet
- förvaltningsdirektör Mikko Koiranen, Statens revisionsverk
- effektivitetsrevisionschef Anna-Liisa Pasanen, Statens revisionsverk
- utvecklingschef Sari Korento, Finlands Kommunförbund
- affärsområdesdirektör Minna Ainasvuori, BDO-koncernen.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- utrikesministeriet
- social- och hälsovårdsministeriet
- docent i filosofi Thomas Wallgren, Helsingfors universitet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Revisionsutskottet kommer i det följande att koncentrera sig på några viktiga frågor inom sitt eget ansvarsområde. För det första går utskottet in på hur övervakningen av de huvudsakligen statligt finansierade tjänsterna kommer att ordnas. Syftet är att se till att skattebetalarnas pengar används lagenligt och ändamålsenligt. Principerna för reformen är bland annat att de privata och offentliga tjänsteproducenterna sinsemellan ska vara så jämlika som möjligt och att de tjänster som omfattas av valfrihet oavsett ägare ska vara offentliga tjänster som tillgodoser de grundläggande fri- och rättigheterna och som ordnas och finansieras av landskapet. Enligt propositionen ska tjänsteproducenterna vara privaträttsliga bolag eller sammanslutningar som ägs av antingen landskapen eller privata aktörer.

Dessutom har utskottet utrett om den föreslagna lagstiftningen innebär ekonomiska risker för staten och hur riskerna har analyserats. En särskild fråga som utskottet tagit upp är vad som händer om riksdagen i framtiden beslutar att ändra lagstiftningen på så sätt att de privata tjänsteproducenterna inte kan fortsätta med sin verksamhet som tidigare. Dessutom lyfter utskottet fram riskerna med datasystem och besparingar inom ramen för vård- och landskapsreformen.

Statens revisionsverks utvidgade granskningsrätt och granskningssystemet enligt landskapslagen

Enligt propositionen ska lagen om statens revisionsverk kompletteras med en ny punkt där det står att revisionsverket har rätt att granska lagligheten av och ändamålsenligheten i landskapens ekonomi och i ekonomin i de i 4 § i landskapslagen avsedda sammanslutningar och stiftelser som hör till landskapskoncernen. Förslaget bygger på 109 § i landskapslagen (RP 15/2017 rd). I landskapslagen ingår också bestämmelser om granskning av landskapets förvaltning och ekonomi. I 110 § ska det föreskrivas om revisionsnämndens och revisorernas rätt till upplysningar.

Landskapsfullmäktige ska tillsätta en revisionsnämnd som ska ordna granskning och utvärdering av landskapets förvaltning och ekonomi och ha hand om andra lagfästa uppgifter. Revisionsnämnden ska bereda de ärenden som gäller granskning av förvaltningen och ekonomin och som landskapsfullmäktige ska fatta beslut om. Till de ärenden som revisionsnämnden ska förbereda hör bland annat att ordna det anbudsförfarande som gäller valet av revisor och att lägga fram förslag inför fullmäktige samt övervaka att revisionsavtalet följs. Revisionsnämnden ska också lägga fram förslag för fullmäktige om huruvida bokslutet ska godkännas och de redovisningsskyldiga beviljas ansvarsfrihet med beaktande av revisorernas utlåtanden i revisionsberättelsen.

För granskning av förvaltningen och ekonomin ska fullmäktige välja en revisionssammanslutning. Revisionssammanslutningen och den ansvarige revisor som denna förordnat ska ha förutsättningar att verkställa revisionen på ett oberoende sätt och i tillräckligt stor omfattning. Enligt propositionen ska landskapsfullmäktige och revisionsnämnden se till att förutsättningarna för en oberoende revision som i kvalitativt och kvantitativt hänseende är tillräckligt omfattande har beaktats bland annat i anbudsbegäran och de avtal som gäller revisionstjänster. Till revisorernas skyldighet ska det också höra att granska om landskapets interna kontroll har ordnats på behörigt sätt.

Landskapsstyrelsen ska ordna en oberoende internrevision av landskapet. Dess syfte är att säkerställa att landskapets interna kontroll fungerar. Betydelsen av en fungerande intern kontroll ökar när uppbyggnaden av landskapets verksamhet inbegriper många olika organisationsformer, står det i propositionen. I landskapslagen ingår det enligt förslaget inga närmare bestämmelser om den modell enligt vilken internrevisionen ska organiseras. Internrevisionen kan ordnas till exempel som verksamhet i landskapets egen regi eller i samarbete med andra landskap eller skaffas hos en extern tjänsteproducent. Utskottet ser det som viktigt att internrevisionen ordnas omsorgsfullt och anser att landskapen bör ha särskilda planer för den.

Revisionsverket ska också ha rätt att granska lagligheten av och ändamålsenligheten i ekonomin i de övriga sammanslutningar, stiftelser och ämbetsverk som avses i 4 § i landskapslagen till den del det är fråga om produktion av tjänster som omfattas av landskapets organiseringsansvar, och således av landskapets finansieringsansvar, eller landskapets övriga verksamhet som grundar sig på landskapets ägande, avtal eller finansiering.

Avsikten är att rätten att granska landskapets verksamhet ska vara omfattande. Granskningsrätten omfattar först och främst den landskapskoncern som avses i landskapslagen, dvs. varje landskap och de sammanslutningar och stiftelser som landskapet har bestämmande inflytande över antingen direkt eller genom bassamfund eller samförvaltade stiftelser. Sådana sammanslutningar som hör till landskapskoncernen är t.ex. landskapsbolag som producerar tjänster för landskapen, oberoende av om bolagen är allmänt verksamma på marknaden eller inte.

Revisionsverkets granskningsrätt omfattar utöver landskapskoncernen också landskapets övriga verksamhet som avses i landskapslagen, dvs. produktion av tjänster som omfattas av landskapets organiseringsansvar i sammanslutningar, stiftelser eller ämbetsverk som inte hör till landskapskoncernen samt ekonomin i landskapets övriga verksamhet som grundar sig på landskapets ägande, avtal eller finansiering. Granskningsrätten omfattar på denna grund bl.a. sammanslutningar och stiftelser som ett eller flera landskap eller ett eller flera landskap och staten gemensamt har bestämmande inflytande över och där landskapet inte har bestämmande inflytande. Det kan t.ex. vara fråga om landskapens gemensamma bolag. Till dessa hör också landskapens nationella servicecenter som landskapslagen ska föreskriva om.

Statens revisionsverk ska ha rätt att granska produktion av tjänster som omfattas av landskapets organiseringsansvar i andra sammanslutningar, stiftelser eller ämbetsverk än sådana som hör till landskapskoncernen, såsom i huvudsak eller helt och hållet privatägda bolag. Dessa sammanslutningar, stiftelser och ämbetsverk omfattas av revisionsverkets granskningsrätt till den del det är fråga om produktion av tjänster som omfattas av landskapets organiseringsansvar i enlighet med t.ex. ett avtal eller en skyldighet att tillhandahålla offentliga tjänster (SGEI; services of general economic interest) som anges i lag eller fastställs av landskapet och finansieringen i anslutning till detta.

Det är enligt propositionen motiverat att revisionsverket ska ha rätt att granska också aktörer som inte hör till landskapskoncernen eftersom produktionen av de offentliga tjänster som tillgodoser de grundläggande fri- och rättigheterna och som staten finansierar i enlighet med lagen om landskapens finansiering då i sista hand omfattas av en enhetlig granskning. På så sätt gäller också i

fråga om tillsynen enhetliga principer för olika producenter som utför offentliga uppdrag oberoende av deras ägarunderlag.

Den granskning som statens revisionsverk utför ska enligt propositionen inte ersätta den lagstadgade revisionen av de sammanslutningar och stiftelser som omfattas av granskningsrätten och inte heller verksamheten vid landskapets revisionsnämnd, utan granskningen tryggar statens intressen när den utövar tillsyn över användningen av medel för uppdrag som till sin natur är offentliga uppdrag. Statens revisionsverk ska se till att samarbetet med landskapens revisorer, revisionsnämnder och interna revision är ändamålsenligt.

Utskottet anser att den föreslagna utvidgningen av granskningsrätten är rätt lösning, eftersom landskapens verksamhet utgör en betydande del av det finansiella ansvar som staten har för de offentliga finanserna och den tjänsteproduktion som är kopplad till de grundläggande fri- och rättigheterna. Det är också motiverat att tillsynen över den statligt finansierade tjänsteproduktionen regleras genom lagstiftning på samma sätt oavsett tjänsteproducent. Revisionsverket ska också ha rätt att av myndigheter och andra som avses i 2 § få de handlingar, utredningar och annan information som det behöver för att fullgöra sina lagfästa uppgifter.

Enligt justitieministeriet kommer vård- och landskapsreformen att föra med sig massiva strukturella förändringar i hela samhället och nya kontaktytor mellan utövningen av offentlig makt och de privata aktörerna. Men om förändringarna utfaller på fel sätt kan de enligt ministeriet bädda för korruption och därför måste lagstiftningen vara exakt, tillsynen effektiv och beslutsprocesserna öppna för insyn. Ministeriet framhåller att produktionen av social- och hälsotjänster i och med reformen allt mer kommer att överföras från kommunerna till offentligt ägda aktiebolag som inte omfattas av offentlighetslagen, vilket gör det svårare för till exempel allmänheten och medierna att bevaka och få information. Justitieministeriet pekar på behovet av extra tillsynsresurser. För att övervaka att verksamheten bedrivs lagenligt och etiskt och för att avslöja korruption krävs det enligt ministeriet tillräckliga ekonomiska och personella resurser, regelbunden närvaro i landskapen och långsiktigt arbete och engagemang.

Kommunförbundet ser det i sig som motiverat att revisionsverket ska ha rätt att granska användningen av den statliga finansieringen men påpekar att de uppgifter som verket föreslås få överlappar de uppgifter som enligt landskapslagen ska höra till revisorn (granskning av lagligheten i förvaltning och ekonomi) och revisionsnämnden (granskning av ändamålsenligheten och effektiviteten). Enligt Kommunförbundet bör förhållandet mellan de här aktörerna förtydligas också i bestämmelserna. Kommunförbundet påpekar också att propositionen inte innehåller några ekonomiska konsekvensanalyser eller förslag till resurser för granskningen. Det saknas också en bedömning av konsekvenserna för revisionsverkets och revisionssammanslutningarnas verksamhet.

Med hänsyn till landskapsförvaltningens omfattning och uppgifter, organisationernas storlek, penningströmmarna och omfattningen av de offentliga medel som landskapen ska förfoga över är det motiverat att utvidga revisionsverkets granskningsverksamhet. Revisionen hör inte till revisionsverkets uppgifter, utan verket ska granska lagligheten och ändamålsenligheten i verksamheten för att se till att skattebetalarnas pengar används förnuftigt. Utskottet ser det som viktigt att revisionsverket kan sätta in tillräckliga resurser och arbeta långsiktigt för att ta fram den informa-

tion som riksdagen behöver, i synnerhet när det gäller dels utfallet av de mål som ligger till grund för den statliga finansieringen, dels genomförandet av tjänsteproduktionen. Utskottet ser det som motiverat att göra en gemensam bedömning av hur landskapens revision och revisionsverkets granskningsverksamhet fungerar efter den första landskapsfullmäktigeperioden.

Utskottet understryker att det behövs tillräckliga resurser för lagfäst, oberoende och kompetent revision och att landskapsfullmäktige och revisionsnämnden måste ha kunskaper och bära sitt ansvar när revisionsuppgifterna upphandlas. Enligt utskottets uppfattning bör den som beställer revision ange en tillräckligt lång tid för revisionen redan när beställningen görs. Dessutom är det befogat att ställa som villkor att de revisorer som deltar i så här krävande revision är tillräckligt erfarna. Syftet med den kvalitetsgranskning som Patent- och registerstyrelsen ska svara för är bland annat att se till att revisionen har utförts enligt revisionslagen, god revisionssed, lagen om revision inom den offentliga förvaltningen och ekonomin samt enligt de krav som ställs i övrig lagstiftning. Utifrån kvalitetsgranskningen ska Patent- och registerstyrelsen kunna ge rekommendationer och anvisningar. Organisationernas storlek och mångfald kommer enligt utskottets uppfattning att ställa särskilt stora krav på revisionen framför allt i övergångsskedet. Utskottet vill uppmärksamma Patent- och registerstyrelsen på detta med tanke på styrningen.

Risken för företagens investeringsskydd

Utskottet har hört finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och utrikesministeriet för att klarlägga hur företagens investeringsskydd behandlades i beredningen av valfrihetssystemet enligt propositionen och vilka risker som bedömdes vara relaterade till frågan.

Enligt social- och hälsovårdsministeriet har man vid beredningen av propositionen med förslag till valfrihetslag särskilt analyserat förhållandet till EU-lagstiftningen med tillhörande regler om statligt stöd och begreppet ekonomisk verksamhet. Utifrån analysen stannade man för att modellen enligt propositionen kommer att vara mest problemfri med avseende på EU-lagstiftningen.

Det frihandelsavtal (Ceta) som förhandlats fram mellan EU och Kanada gäller också tjänsteproduktion och anknytande investeringar. I avtalet ingår också bestämmelser om investeringsskydd och tvistlösningsorgan.

Enligt social- och hälsovårdsministeriet gäller Ceta-avtalet inte offentliga tjänster. Som offentliga tjänster betraktas tjänster som inte tillhandahålls kommersiellt eller i konkurrens med en eller flera ekonomiska aktörer. Tolkningen av definitionerna av offentliga tjänster är inte entydig när det gäller social- och hälsotjänsternas struktur i Finland. Därför har Finland avgränsat avtalsåtagandena med avseende på social- och hälsotjänster. Till följd av avgränsningarna omfattas de här branscherna inte av avtalsåtagandena i fråga om tillträde till marknaden, vilket innebär en nationell frihet att reglera dem också i framtiden.

Avtalet innehåller också bestämmelser om skydd för investeringar. Enligt bestämmelserna ska parterna rättvist och jämlikt behandla de investeringar som avtalet omfattar. Investeringsskyddet gäller inte marknadstillträdet för investeringar utan endast investeringar som redan har gjorts i enlighet med lagarna och föreskrifterna i ett land. Utrikesministeriet uppger att Ceta-avtalets avsnitt om investeringsskydd tillförsäkrar avtalsparterna lagstiftningsrätt. Avtalsåtagandena påverkar

inte parternas rätt att reglera åtgärder som behövs för att nå de legitima politiska målen inom hälsovård, säkerhet, miljö, allmän moral och konsumentskydd.

I avtalet står det att avtalet inte heller till exempel utgör något hinder för parterna att ändra sin lagstiftning på så sätt att den negativt inverkar på investerarnas förväntningar på avkastningen. Lagstiftningsåtgärder av den här typen strider i princip inte mot avtalet om de är rättvisa och inte leder till särbehandling av utländska eller inhemska investerare i strid med avtalsåtagandena. Enbart det att en part inför ny lagstiftning eller ändrar sin lagstiftning på ett sätt som påverkar investeringar negativt eller inverkar på investerarnas förväntningar till exempel på vinster utgör enligt skrivningen i avtalet inget brott mot avtalsbestämmelserna om behandling av investeringar. Men det måste beaktas att ändringar i servicesystemet kan leda till att privata aktörer som redan är verksamma på marknaden får möjlighet att söka ersättningar om förväntningarna på avkastning förändras eller uteblir helt och hållet.

Avtalet ger alltså inte utländska företag någon bättre rätt till ersättningar än nationella företag. Enligt ministeriet har det inte gjorts någon grundlig analys av hur Ceta-avtalet och valfrihetsmodellen samverkar, eftersom det inte har setts som behövligt. Avtalet hindrar inte att den nationella lagstiftningen ändras eller att de tjänster som den gäller återtas från marknaden för att tillhandahållas offentligt. Således kommer Finland fortfarande att kunna besluta om hur de offentliga tjänsterna (t.ex. social- och hälsotjänsterna) organiseras och finansieras, men det måste ske i enlighet med bestämmelserna om behandling av investerare, och de nya besluten kan leda till krav på ersättningar.

Enligt utrikesministeriet kräver avtalet inte att de här tjänsterna privatiseras och det ställer inga hinder för att bredda omfattningen av de offentliga tjänsterna i framtiden. Ministeriet uppger också att avtalet inte hindrar de offentliga aktörerna från att återinföra offentlig produktion av tjänster som tidigare varit privatiserade eller konkurrensutsatta.

Enligt social- och hälsovårdsministeriet kan de eventuella riskerna förknippas med situationer där riksdagen i framtiden beslutar att ändra lagstiftningen på så sätt att de privata tjänsteproducenterna inte kan fortsätta med sin verksamhet som tidigare. Ceta-avtalet gör det ändå möjligt att ändra lagstiftningen, också på så sätt att offentliga aktörer utvidgar sin egen tjänsteproduktion. Det går att genomföra även om ändringarna får negativa konsekvenser för investerarnas förväntade avkastning. Ändringarna måste vara motiverade och likabehandla nationella och utländska investerare. Med hänsyn till grundlagsbestämmelserna om bland annat likabehandling och egendomsskydd innebär Ceta-avtalet inte till denna del några nya begränsningar för lagstiftaren, menar ministeriet.

Avtalet medger en möjlighet att få avtalsparternas eventuella brott mot avtalsbestämmelserna om investeringsskydd behandlade av ett tvistlösningsorgan. Om en utländsk investerare till exempel misstänker att lagstiftningen obefogat ändras på så sätt att utländska investerare diskrimineras, finns det möjlighet till opartiskt avgörande i ärendet. Därtill har grunderna för ersättningarna enligt Ceta-avtalet fastställts till att motsvara bara de objektiva förlusterna om det visar sig att lagstiftningen har ändrats i strid med avtalet.

Enligt utskottets uppfattning är det inte entydigt och problemfritt att bedöma objektiva förluster. Finansministeriet anser att det är svårt att uttömmande bestämma ersättningsbeloppet så att alla eventualiteter blir beaktade på förhand. Det är möjligt att parterna har olika uppfattning av värdet på de tillgångar som ska lösas ut. Ett exempel på detta är värdet på patientuppgifter eller rätten att lösa in en del av en tjänst som lagts ut på en tredje part. I de här fallen kan ärendet komma att avgöras av ett tvistlösningsorgan enligt avtalet. Sannolikheten för att risken realiseras är enligt finansministeriet svår att förutsäga.

Utifrån utredningarna drar utskottet slutsatsen att statens ekonomiska risk ser ut att uppstå om lagstiftaren i framtiden vill återinföra offentlig produktion av tjänster som redan privatiserats. Då tvingas staten eller landskapen bereda sig på att betala ut ersättningar till såväl inhemska som utländska privata aktörer. Ovetskapen om ersättningsbeloppen eller rädslan för stora ersättningar kan i praktiken leda till att marknaden öppnas för gott. Däremot verkar Ceta-avtalet mellan EU och Kanada enligt utredningarna inte orsaka staten några nya risker med anknytning till offentliga tjänster, om inhemska och internationella företag likabehandlas.

Riskerna med de målsatta kostnadsbesparingarna och informationssystemen

Enligt propositionen är målet att ökningen av social- och hälsovårdstjänsterna ska ha minskat med tre miljarder euro 2029. Under reformen eftersträvas dessutom en integrering av data och informationssystem samt att informationssystemen ska utvecklas så att de bättre möjliggör en digitalisering av tjänsterna. Att genomföra målen för reformen med hjälp av digitalisering förutsätter stora satsningar på IKT i de olika sektorerna och på verktyg som stöder landskapets organiseringsuppgift, står det i propositionen. Kostnaderna för investeringar som senare kommer att föra med sig besparingar med hjälp av ändringarna i verksamheten har preliminärt uppskattats till över 1 000 miljoner euro. Uppskattningen inbegriper både pågående utvecklingsprojekt och utvecklingsprojekt som planeras för att målen för reformen ska uppnås. Sparbetingen ska gälla personal-, ekonomi- och dataförvaltning samt beredning och genomförande av upphandling. För att kostnaderna ska fås ned krävs det att organisationerna med produktionsansvar investerar bland annat i enhetliga informationssystemlösningar.

Nyttjandet av informations- och kommunikationsteknik och utvecklandet av verksamheten genom digitalisering väntas ha positiva effekter på dämpningen av de ökande social- och hälsovårdskostnaderna. Med stöd av tidigare erfarenheter realiseras fördelarna med IKT i verksamheten vid reformer först efter cirka 5–10 år. Landskapens IKT-kostnader kommer enligt propositionen inte att minska under övergångsperioden, eftersom de kostnader som föranleds av integreringen av datasystem och av andra obligatoriska förändringar av organisationsstrukturer och verksamhet ökar.

Med valfrihets- och flerproducentmodellen strävar man efter effektivitetsfördelar genom konkurrens. Valfrihetsreformen omfattar hela social- och hälsovården. För detta ändamål byggs ett nationellt övervakningssystem med vilket konsekvenserna av reformen kan bedömas och jämförelser göras mellan landskapen.

Med hänsyn till omfattningen och betydelsen av reformen är kostnadsbesparingarna och tillgången till tjänster förknippade med risker som är svåra att greppa. De hör samman med bland annat marknads- och kostnadsutvecklingen och andelen offentliga tjänster jämfört med privata aktörer.

I likhet med revisionsverket anser utskottet att målet att spara in tre miljarder euro genom vårdreformen är ytterst ambitiöst med avseende på storlek och tidsplan. Det innebär att utgifterna för att producera vårdtjänsterna ska minska med mer än tio procent jämfört med nuvarande nivå. Risken finns också att utbudet av eller standarden på tjänsterna kringskärs om staten genom ekonomisk styrning ska dämpa kostnaderna. Åtgärderna för att dämpa utgiftsökningen väntas bli fullt realiserade först efter flera år, står det i propositionen. Åtgärderna går bland annat ut på att dyra institutionstjänster minskas, att produktiviteten hos tjänsterna på basal nivå förbättras, att kvaliteten, effektiviteten och produktiviteten hos dyra specialiserade tjänster förbättras och att resursbehovet minskas inom hela systemet med hjälp av digitalisering och elektroniska tjänster. Enligt sakkunniga har besparingarna inte med säkerhet kunnat påvisas i beredningsfasen. Förväntningarna är stora när det gäller besparingar (upp till 60 %) som uppstår när informationssystemen används effektivt, men då måste bland annat investeringar av rätt slag göras. Avsikten är att det till först ska byggas ett gränssnitt till Kanta-systemet, som också de privata producenterna enligt lagen ska ansluta sig till.

Enligt revisionsverkets åsikt bör sparmålet också granskas mot de övergångskostnader som reformen orsakar. Det beräknade utfallet av de övergångs- och ändringskostnader som beskrivs i propositionen (harmonisering av löner, IKT, fastigheter) verkar snarare bygga på antaganden än på besparingar som kommer att realiseras på längre sikt. Utskottet anser att detta kan leda till ökad risk beträffande balansen i de offentliga finanserna och lyfter därför fram det särskilda behovet att följa upp utfallet av kostnadsbesparingarna.

Enligt revisionsverket bör man genom gemensam styrning på riksnivå se till att utvecklingsprojekten och övriga åtgärder som ska finansieras inte är överlappande eller sinsemellan motstridiga. En utveckling som bidrar till digitalisering är resultatrik och kostnadseffektiv bara om den underbyggs av gemensamma mål och en övergripande arkitektur. På den här punkten anser revisionsverket att de styrande ministerierna bör samarbeta och att landskapen och företrädarna för producenterna av vårdtjänster ska ha möjlighet att delta i samarbetet. IKT-lösningarna och digitaliseringen med anknytning till landskaps- och vårdreformen kommer att genomföras etappvis och fram till 2019 kommer bara en del av de nödvändiga åtgärderna att kunna genomföras. Enligt de uppgifter utskottet har tillgång till har 1,5 miljarder euro hittills reserverats för en översyn av de digitala lösningarna.

Revisionsutskottet har under de senaste tio åren flera gånger diskuterat myndigheternas elektroniska informationssystem och de problem som förekommit i utvecklingen och användningen av dem. Riksdagen förutsatte redan 2008 på förslag av revisionsutskottet att regeringen för att öka effektiviteten i statens informationsförvaltning bereder behövlig lagstiftning om finansministeriets behörighet när det gäller styrningen och andra behövliga frågor (ReUB 1/2008 rd). Vid sidan om lagstiftningen har riksdagen också förutsatt att regeringen vidtar åtgärder som borgar för interoperabla datasystem, gemensamma tillämpningar och öppna kontaktytor för ett friktionsfritt informationsutbyte mellan datasystemen inom den offentliga sektorn, med början från hälso- och sjukvården (ReUB 6/2008 rd). Vidare har riksdagen förutsatt att regeringen ser till att det natio-

nella informationssystemet inom hälso- och sjukvården införs vid den lagstadgade tidpunkten, senast den 1 april 2011. Senare har riksdagen skjutit upp ikraftträdandet till 2014, eftersom målen inte nåddes inom den utsatta tiden.

Utifrån tidigare erfarenheter ställer sig utskottet skeptiskt till utfallet av och tidsplanen för de besparingar som planeras uppstå med hjälp av informationssystemen. Som ytterligare risk ser utskottet hanteringen av kostnaderna för att genomföra IKT-lösningarna. Utskottet ser det som mer sannolikt att det uppstår extra kostnader och inte besparingar åtminstone nästa valperiod och kommer att följa upp måluppfyllelsen när det gäller besparingarna. Det är angeläget att vid behandlingen av valfrihetslagen minimera de risker som nämns i det här utlåtandet och att genomföra ändringarna efter noggrann beredning. Utskottet ser det också som viktigt att social- och hälsovårdsreformen kan genomföras eftersom missförhållandena i nuläget är uppenbara och risken finns att kostnaderna ökar betydligt i framtiden.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Revisionsutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 28.6.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Eero Heinäluoma sd
vice ordförande Olavi Ala-Nissilä cent
medlem Maarit Feldt-Ranta sd (delvis)
medlem Olli Immonen saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Johanna Karimäki gröna
medlem Esko Kiviranta cent
medlem Eero Lehti saml
medlem Päivi Räsänen kd
medlem Tapani Tölli cent (delvis)
ersättare Pia Viitanen sd (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Nora Grönholm
utskottsråd Heidi Silvennoinen.